

PÖYTÄKIRJA

VN/12927/2020

17.4.2023

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämisen ohjausryhmä Kokous 1/2023

Aika	ti 14.2.2023 klo 9-11
Paikka	Teams
Osallistujat (suluissa varajäsenet)	(x) Eeva-Riitta Pirhonen, opetus- ja kulttuuriministeriö (pj.) (x) Niklas Wilhelmsson, oikeusministeriö (varapj.) (x) Marja N. Pulkkinen, opetus- ja kulttuuriministeriö ~~Aija Töytäri, opetus- ja kulttuuriministeriö~~ ~~Ulla-Jill Karlsson, opetus- ja kulttuuriministeriö~~ ~~Kristina Kaihari (Santeri Suvanto), Opetushallitus~~ (x) Silja Uusikangas (~~Anna Munsterhjelm~~), Suomen nuorisovaltuustojen liitto (x) Milla Rekola, Suomen Lukiolaisten Liitto ry (x) Suvituuhi Lundmark (~~Noora Luukka~~), Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry ~~Minttu Rautavuori (Emma Holsti), Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry~~ (x) Cecilia Huhtala (~~Emma Nygård~~), Finlands svenska skolungdomsförbundet – FSS rf (x) ~~Kyösti Värri~~ (Mari Sjöström), Suomen Kuntaliitto ~~Sirpa Rautio (Mikko Joronen), Ihmisoikeuskeskus~~ (x) Jari Koski (~~Sari Hakola~~), Suomen Rehtorit ry (x) Arto Kallioniemi (~~Pamela Slotte~~), UNIFI ry (x) Marko Susimetsä (~~Liisa Vanhanen-Nuutinen~~), Arene ry (x) Pauliina Viitamies (~~Päivi Lyhykäinen~~), Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry (x) Niina Salmi (~~Mikko Sääskilähti~~), Osallisuuden osaamiskeskus (x) Mette Godenhjelm (~~Riitta-Mari Punkki-Heikkinen~~), ProLukio ry (x) Maria Sarkkinen (~~Anne Laine~~), Ammattiosaamisen kehittämissäätiö AMKE ry (x) Anna Mikander, opetus- ja kulttuuriministeriö (sihteeri) (x) Liisa Männistö, oikeusministeriö (sihteeri)
Kutsutut asiantuntijat	(x) Maria Boman, Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry (x) Anu Gretscher, Nuorisotutkimusseura

(x) Tiina Kärkkäinen, Opetushallitus

Asialista

1 **Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen**

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.00. Todettiin läsnäolijat.

2 **Ohjausryhmän kokoonpanomuutosten toteaminen (liite 2.1)**

Todettiin seuraavat muutokset ohjausryhmän kokoonpanossa:

- Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry:n edustajana ohjausryhmän varsinaiseksi jäseneksi nimetään varapuheenjohtaja **Minttu Rautavuoren** tilalle varapuheenjohtaja **Maria Boman**.
- Suomen nuorisovaltuuston kattojärjestö Allianssi ry:n edustajana ohjausryhmän varsinaiseksi jäseneksi nimetään nuorten osallisuuden asiantuntija **Iida Laurilan** tilalle nuorten osallisuuden asiantuntija **Silja Uusikangas** ja varajäseneksi nimetään toiminnanjohtaja **Anna Munsterhjelm**.

3 **Kokouksen esityslistan hyväksyminen**

Hyväksyttiin muuten muutoksitta, mutta aikataulusyistä Silja Uusikankaan esitys (asiakohta 9) päätettiin käsitellä asiakohdan 4 jälkeen.

4 **Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen (liite 4.1)**

Hyväksyttiin muutoksitta.

5 **VN-TEAS-hankkeen eteneminen**

Anu Gretscher Nuorisotutkimusseurasta kertoi VN-TEAS-hankkeen etenemisestä ja alustavista havainnoista. Tutkimusraportin kirjoitustyö on parhaillaan käynnissä. Gretscherin mukaan tutkimus tuo esiin, että opettajat ovat kovan paineen alla, ja että demokratiaa ja ihmisoikeuksia käsitteleville teemoille tulisi saada enemmän tilaa opetuksessa. Vaikka tutkimuksessa löydettiin myös hyviä esimerkkejä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen toteuttamisesta, tilanne ei kokonaisuudessaan juurikaan ole parantunut vuonna 2010 toteutetun selvityksen jälkeen. Lapset ja nuoret toivoisivat aiheen käsittelyä vahvemmin ja odottavat aikuisilta toimia asian eteen. Kouluissa tulisi lasten ja nuorten mielestä keskustella näistä teemoista enemmän.

Keskustelussa nostettiin esiin mm. seuraavia kysymyksiä ja näkökulmia:

- Tuoko tutkimus esiin alueellisia eroja demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa?
- Mennäänkö esimerkiksi ihmisoikeuksien käsittelyssä riittävän syvälle (esim. lapsen oikeudet) vai jääkö käsittely pintapuoliseksi? Onko opettajilla riittävät valmiudet aiheen syvälliseen käsittelyyn?
- Edetäänkö OPSien sisällä demokratia- ja ihmisoikeusteemoissa syventävästi? Todettiin, että tätä olisi syytä tarkastella lähemmin.
- Onko hankkeessa noussut esiin digitalisaation tuomat mahdollisuudet ja riskit (digisyrjäytyminen) demokratian ja osallisuuden näkökulmasta? Lapset ja nuoret tarvitsevat valmiuksia tunnistaa digitaalisia vaikuttamisen kanavia sekä saada palautetta.
- Miksi demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus on kytketty yhdeksi kokonaisuudeksi? Riskinä on ihmisoikeusteemojen jääminen taka-alalle. Oikeusministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön näkökulmasta teemojen yhdistäminen on luontevaa, koska oikeusvaltioperiaate, demokratia ja ihmisoikeudet muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden ja liittyvät olennaisesti toisiinsa. Myös mediakasvatus on usein yhdistetty tähän kokonaisuuteen, koska medialukutaito, disinformaatio ym. vaikuttavat demokratiaan ja ihmisoikeuksien toteutumiseen merkittävästi. Tuotiin esiin, että teoreettinen selvitys tästä aiheesta voisi olla tarpeen.

Lisäksi keskusteltiin siitä, miten VNTEAS-tutkimustietoa voidaan hyödyntää ohjausryhmän työskentelyssä ja valtioneuvoston muissa valmisteluprosesseissa. Tutkimushankkeen yhtenä tavoitteena on tuottaa ehdotuksia tai suosituksia jatkotoimenpiteiksi.

6 **Pilottihankekokonaisuuden tilannekatsaus** ([Pilottihankkeen tiedot Opetushallituksen verkkosivuilla](#))

Tiina Kärkkäinen Opetushallituksesta kertoi pilottihankekokonaisuuden etenemisestä.

7 **Päätösseminaarin suunnittelu (liite 7.1)**

Tiina Kärkkäinen Opetushallituksesta esitteli 10.5.2023 järjestettävän seminaarin tavoitteet, alustavan ohjelmaluonnoksen ja kohderyhmät. Seminaarin suunnittelusta kiinnostuneita pyydettiin ilmoittautumaan sihteeristölle.

8 **Ohjausryhmätyöskentelyn yhteenveto ja suositukset jatkotoimenpiteille (8.1)**

Sihteeristö esitteli alustavan luonnoksen ohjausryhmän loppuraportin sisältörungoksi. Käytiin lähetekeskustelu raportin sisällöistä ja

jatkovalmistelusta. Sovittiin, että raporttiluonnos lähetetään ohjausryhmälle kommentoitavaksi ja raportin hyväksymisestä päätetään seuraavassa kokouksessa.

9 Ajankohtaiset hankkeet ja prosessit

- **Nuorten vaalit ja nuorten vaalikone 2023 (käsiteltiin asiakohdan 4 jälkeen)**

Silja Uusikangas Allianssi ry:stä esitteli Nuorten vaalien ja nuorten vaalikoneen toimeenpanoa.

- **Hallitusohjelmavalmistelut**

Eeva-Riitta Pirhonen kertoi OKM:n hallitusohjelmavalmistelusta. Valmisteilla on mm. taustamuistio hallitusneuvotteluja varten. Lisäksi on valmisteltu konkreettisia ehdotuksia teemoista, joita voisi kirjata hallitusohjelmaan. OKM on julkaissut [sivistyskatsauksen](#) ja [virkanäkemyksen tulevan hallituskauden valinnoista](#).

Niklas Wilhelmsson kertoi OM:n hallitusohjelmavalmisteluista. Ministeriöt julkaisivat [yhteisen tulevaisuuskatsauksen](#) syksyllä 2022. Tämän pohjalta kansliapäälliköt laativat [Mahdollisuudet Suomelle: Kansliapäälliköiden viestit hallitusvaihdokseen](#) -julkaisun. Lisäksi valtioneuvosto julkaisi [tulevaisuusselonteon](#). Parhaillaan OM:ssä valmistellaan toimenpidekortteja, joissa esitetään konkreettisia toimenpiteitä lainsäädännön muuttamiseksi tai kehittämishankkeiksi.

- **DIOK-Norden-hankkeen Vaasan seminaari**

Anna Mikander, Liisa Männistö ja Tiina Kärkkäinen kertoivat Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittaman seminaarin sisällöistä ja annista. Seminaari toi esiin pohjoismaisen yhteistyön ja verkostoitumisen tarpeen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa. DIOK-pilottihankkeen koulut olivat tyytyväisiä seminaarin tarjoamista verkostoitumismahdollisuuksista ja toivoivat jatkoa pohjoismaiselle yhteistyölle.

10 Muut asiat

Ei muita asioita.

11 Seuraavat kokoukset

20.4.2023 klo 9-11 (ohjausryhmän viimeinen kokous). Päätettiin pitää kokous ensisijaisesti läsnätilaisuutena.

12 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 10.17.